

Кароткія задачы

- Укажыце прыблізна даты, калі ў нарвежскім горадзе Тромсё бываюць а) палярныя ночы; б) палярныя дні; в) белыя ночы. Белай называецца ночь, калі Сонца апускаецца пад гарызонт, але не глыбей чым да -6° вышыні (г. зн. усю ночь працягваюцца грамадзянскія сумеркі). Атмасферныя эфекты і вуглавыя памеры Сонца не ўлічвайце.
- Турист, гуляючы па цэнтры старадаўняга єўрапейскага горада 1 лістапада, заўважыў на плошчы сонечны гадзіннік. І здзівіўся: на яго дакладна заведзеным наручным гадзінніку было роўна 14.00, а сонечны гадзіннік паказваў 14.15. Падумайце, у чым прычына гэтага разыходжання і адкажыце на пытанне: які час будзе паказваць сонечны гадзіннік, калі турист вернеца сюды ў 14.00 1 ліпеня? Вызначце далгату гэтага горада. Указанне: горад знаходзіўся ў 1-м часавым поясе.
- Камета рухаеца па практычна парабалічнай арбіце і праходзіць па рэкордна блізкай адлегласці ад Марса - 140 000 км. Ці можа яна стаць спадарожнікам Чырвонай Планеты? Адказ падмацуйце разлікамі. Адзначым, што апісаная сітуацыя сапраўды мела месца 19 кастрычніка 2014 года з каметай C/2013 A1 (Макнота).
- Касмічны апарат абарочваеца па выцягнутай арбіце з вялікай паўвосцю 50 000 км і з вышынёй у перыгеі 300 км. Пры праходжанні перыгею хуткасць апарата змяншаеца на 1 м/с з-за тармажэння ў атмасфера (лічыце, што гэтая змена хуткасці адбываеца імгненнем). На колькі пры гэтым змяншаеца апагейная адлегласць? Як будзе эвалюцыянаваць форма такой арбіты?
- Знакамітая "лятучая" зорка Барнarda ў сузор'і Змеяносца за год перасоўваеца адносна далёкіх зорак на $10.13''$. Гэта слабая чырвоная зорачка з бачнай велічынёй $9.57''$. Адлегласць да яе складае 1.83 пк, а яе прамянёвая хуткасць роўная $111 \text{ км}/\text{с}$ (зорка рухаеца да нас). Разлічыце прыблізна, у якім годзе зорка падыйдзе да Зямлі на мінімальную адлегласць. Ці можна будзе тады назіраць яе няўзброеным вокаў?

Сонечны гадзіннік XVIII ст. у Ішчална (Шчучынскі раён, Беларусь)

Камета над Марсам
(ілюстрацыя мастака)

- ## Доўгая задача
- Планета радыусам R , якая хутка абарочваеца вакол сваёй восі, мае альбеда паверхні A і абарочваеца вакол зоркі са свяцільнасцю L . Радыус арбіты планеты складае a . Мяркуючы, што ў стане раўнавагі планета перавыпраменявае ўсю паглынутую энергію як абсалютна чорнае цела, вызначце:
    - Чаму роўны паток выпраменявання, які трапляе ад зоркі на паверхню планеты?
    - Колькі энергіі планета адлюстроўвае і рассейвае ў адзінку часу?
    - Колькі энергіі планета паглынае ў адзінку часу?
    - Чаму роўная сярэдняя чорнацельная тэмпература паверхні планеты?
    - Калі дапусціць, што адно паўшар'е планеты заўсёды павернута да зоркі, якой будзе сярэдняя тэмпература гэтага паўшар'я?
    - Выкарыстоўваючы даведачныя дадзенныя, вызначце сярэднюю тэмпературу павернутага да Сонца паўшар'я Месяца, прымаючы, што Месяц заўсёды павернуты да Сонца адным бокам (паколькі ён абарочваеца вельмі павольна). Арбіту Зямлі лічыце кругавой.

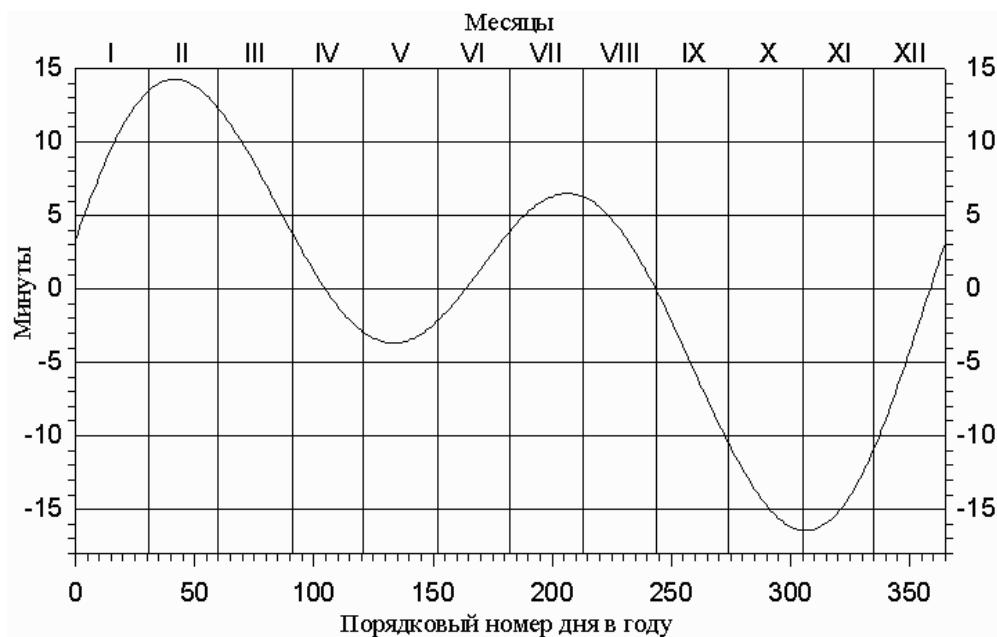
Даведачныя дадзеныя

Шырата Тромсё	$69^{\circ}39'$ пн.ш.
Вугал наклона экліптыкі да экватара	$23^{\circ}27'$
Пастаянная сусветнага прыцягнення	$6.67 \cdot 10^{-11} (\text{Н}\cdot\text{м}^2)/\text{кг}^2$
Маса Сонца	$1.99 \cdot 10^{30}$ кг
Вялікая паўвось зямной арбіты	$1.496 \cdot 10^{11}$ м
Вялікая паўвось арбіты Марса	1.524 а.е.
Маса Марса	$6.42 \cdot 10^{23}$ кг
Маса Зямлі	$5.97 \cdot 10^{24}$ кг
Экватарыяльны радыус Зямлі	6378 км
Свяцільнасць Сонца	$3.85 \cdot 10^{26}$ Вт
Альбеда месяцовой паверхні	6.7%
Пастаянная Стэфана-Больцмана	$5.67 \cdot 10^{-8} \text{ Вт}/(\text{м}^2 \cdot \text{К}^4)$
1 парсек	$1 \text{ пк} = 3.09 \cdot 10^{16} \text{ м}$

Схіленне Сонца на любую дату можна прыблізна разлічыць па формуле

$$\sin \delta_{\odot} = \sin \varepsilon \sin \left(\frac{360^{\circ}}{365^d} t \right),$$

дзе ε – вугал нахілу экліптыкі да экватара, а t – колькасць дзён, якія прайшли з моманту веснавога раўнадзенства.

Графік ураўнення часу $\eta = T_{\text{cp}} - T_{\odot}$.